

УДК 82.0: 821.161.2

ББК 83.3 (4Укр.)

ДИНАСТИЧНИЙ ЕТОС І ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ РОДУ ("ЕКСЛІБРИС" КОСАЧІВ-ДРАГОМАНОВИХ)

Г. М. Стасюк

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра української літератури;
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000*

У статті проаналізовано художню творчість літературної династії крізь призму родового етосу. На матеріалі творів письменників з родини Косачів-Драгоманових простежено вплив авторитету предків на морально-етичне детермінування дій образів-персонажів. Окреслено умовний «екслібрис» обдарованого роду, з якого походила Леся Українка, – вмотивування етосної «диспозиції» шляхетським «кодексом честі».

Ключові слова: *літературна династія, етос, спадок, «кодекс честі», екслібрис.*

Духовно-творча діяльність літературної династії в кожному конкретному історичному періоді та загальному контексті національної культури завжди вкорінена у власну філософську парадигму, концепти якої виоформлювалися в процесі її екзистенційного становлення. Проте, якщо існують сімейні хроніки зі своєю архітектонікою важливих подій, то родинних зведень, які б фіксували в подібній формі систему уявлень «родинного конгломерату» (І. Денисюк) про себе, світ і себе в ньому, немає. Така відсутність формального викладу теоретичного світогляду роду, яким і є його філософія, цілком зрозуміла, оскільки зовнішні вияви буття творчої династії видимі, а внутрішнє її життя має латентний характер, що виходить назовні в утруднених для наукової інтерпретації зразках – іносказальних за своєю природою результатах художніх шукань письменників-родичів. Зворотний зв'язок – між глибинними пластами родинної творчості та династичною філософією – ще більше увиразнює міру проблеми і вводить її в сферу аналітичних зацікавлень родинно скерованих літературознавчих студій, однак – в особливому аспекті. З огляду на умовність визначення «філософія роду», яке означає не загальну й чітку логічну побудову, а сукупність світоглядних настанов окремих особистостей, хоч і кровно споріднених, доцільно при вивченні цієї грані феномену літературної династії опиратися на спеціальну філософську галузь, категорії якої мають психогенетичний ґрунт, а отже, їхній зміст є спільним, бо вродженим і розвиненим через виховання, для всіх членів роду – етику в безпосередньому зв'язку найменування цієї духовної області з етимологічним значенням його давньогрецького кореня «етос» – звичай, вдача.

Як наукова дисципліна, «...об'єктом вивчення якої є мораль як форма суспільної свідомості...» [19, 776], етика відображає теоретичний світогляд особистості крізь мотиваційну призму її практичної діяльності, пояснюючи «норми і правила, які регулюють поведінку людини в суспільстві з урахуванням особистих, колективних і громадських інтересів» [13, 248]. Виокремлена в самостійний спектр філософського знання Аристотелем («Велика етика») і вміщена ним між вченням про душу (психологією) та вченням про державу (політикою), етика тісно взаємодіє з літературознавством, оскільки «література безпосередньо відображає моральні якості суб'єктів художнього вираження» [13, 248]. У контексті династичних студій особливо значимими вважаємо ті етичні властивості та принципи, які, образно кажучи, становлять собою духовний «екслібрис» роду – знак власника книги: моральна мотивація вчинку літературного героя визначає прізвище автора, бо така філософська диспозиція може належати тільки йому (або його династії). Важливим для «родинного» напрямку літературознавчих досліджень є етимон номінації «етика», що в античній філософії позначав поняття «вродженої вдачі», яка є каузальним ґрунтом характеру людини [19, 779], а отже – основою її дій.

«Моральний спадок має таке ж значення, як і спадок професійний чи економічний» [20, 36] – це твердження набирає спеціального смислового відтінку на тлі шляхетської свідомості, що «...завжди, ab definitio, «пасеїстична», історично (=генеалогічно) зорієнтована: минуле повсякчас присутнє в ній «тепер-і-тут», у вигляді впадкованих предківських «завоювань», які згори задаються нащадкові як непохитний моральний норматив для наслідування й «утримання» [6, 335]. Козацько-шляхетське походження Косачів-Драгоманових беззастережно вводить їх у поле впливу цієї філософсько-етичної парадигми, що уконституює перманентну єдність часів і поколінь роду через вітальну силу його пам'яті, своєрідною «інституцією» якої є родинна галерея. «Суворі портрети з золочених рам», які ніби промовляють до свого нащадка в поезії Лесі Українки «Граф фон Ейнзідель»: «Ми всі вартові / Твого предковичного права, / Ми лицарі всі без догани й страху, / Ми в серці ховали не марну пиху, / А цноти, що зрощує слава. / Глянь, всі ми – закуті в залізо борці, / Або посивіли в науках ченці, / Ми світочі свого народу»* [1, 329]; родовий «пантеон» в бібліотеці графа Капніста, введений Юрієм Косачем в інтер'єр як необхідна деталь («Сонце в Чигирині»): «Вельможа був дивно схожий з портретами, що висіли по стінах, між полицями книг. Суворі лицарі в гранених панцирях, карвашах і наручнях, гордо повернувши голови, вельможі в кучерявих перуках і мережкових комірах, прищуливши розумні очі, полковники з чорними вусами, в атласних жупанах, стиснувши пірнача, всі вони дивились на свого нащадка, що небавом мав зустрітись із ними в світах, де нема боязні, ні печалі»

* Усі цитати з творів Лесі Українки подаємо за виданням, означеним у списку літератури №-ом 18. У квадратних дужках римською цифрою вказуємо том, арабською – сторінку.

[9, 28] та розширений біографічний коментар до династичних портретів в експозиції роману цього ж автора «Сузір'я Лебеда», – всі ці художні акценти окреслюють фактичну нерозривність екзистенційного тривання шляхетського роду в самоусвідомленні його представників і вглиблюють хронотопи творів, виводячи час і місце дії далеко за означені самим автором межі. «Мертві невидимі, але вони не відсутні», – ця теза Аврелія Августина фіксує патримоніальні уявлення шляхти в органічній для її світогляду формі міжпоколінневого зв'язку, пріоритет якого зумовлений устроєм станового суспільства: статус його члена визначається народженням у певній соціальній страті, тобто легітимується титулом і гербом (або їх відсутністю для нешляхетських станів) пробанда роду.

Ось чому Ольга Драгоманова-Косач розпочала «Спогади про Михайла Драгоманова» з розпису їхнього генеалогічного дерева, а розвідку «Марія-Магдалена, мати гетьмана Мазепи» – з родоводу Мазеп; у її художніх творах, що відтворюють життя і ментальність вищих кіл українського соціуму, обов'язково приділено увагу походженню героя: «Анатолій Львович Ухтомцев походив з глибокої московщини, з давнього дворянського роду, як то кажуть, з хорошої фамілії» [16, 274] – «Світло добра і любові»; «Панночка Люба Калиновська походить з невеликої дворянської сім'ї. Батько її служив трохи по виборах, але хутко втомився турботами тої виборної служби, вийшов у одставку й жив на своїм господарстві...» [17, 146] – «Товаришки», та опису його родового домаєтку: «Одначе перше треба вам знати, яка то була господа і які то були пани. Господа була сільська, але суто панська, і була вона дуже гарна, поки фортуна – ота пані над нами – не справила її властителям, панам Свойським, лихого жарту, дуже похожего на руйнацію всього маєтку ...» [17, 300] – «Артишоки». Такий «вступ» апріорі визначає становище особи в світі, поділеному на страти, а в літературному вимірі становить перший, найбільш загальний, горизонт авторської характеристики персонажа, доля якого за такої суспільної аксіології залежить від долі його роду. «Прізвище і по батькові позначають відношення до предків. Прізвище і по батькові передають, а не дають. Дають тільки ім'я» [20, 116], тому старший брат Кассандри Деїфоб, вмовляючи сестру погодитися на шлюб з лідійським царем Ономаєм («Кассандра»), апелює не до її індивідуальних чеснот, а до почуття родової належності, яке витворює для всіх членів родинної спільноти очікувану матрицю дій: «Я не сподівався, / що ти, троянка і дочка Пріама, / так самолюбно можеш відрікатись / подать рятунок Трої і родині. / Атрідова дочка була величніш, / недарма еллінки проти троянок / так величаються, бо вийшла з них / славутня Іфігенія, що радо / життя своє дівоче положила / за славу рідного народу» [IV, 44] (оскільки мова тут іде про царські роди, що силою історичного часу репрезентують етноси, то підтекст поеми окреслює ще й міжнаціональний конфлікт); у такому ж свідомісному розрізі Лесі Українці досить було означити місце II дії в «Оргії» як «В господі Мецената, нащадка того славутнього Мецената, що жив за Августа» [VI, 199], щоб уже нічого більше не додавати до характеристики цієї дійової

особи. «Гублячи» в художньому масиві своїх ускладнених, експресивних текстів фрази на зразок «Галоччине прізвище було одним із тих, що не раз і не двічі зустрічається в аналах козацького барокко» [8, 16] – «Еней і життя інших», або «В глупу ніч року божого 1768 до зимівника козака Федора Сухини причвалував комонний, порубаний та постреляний й привіз у шкаматтю, в мішку, прив'язаному до сідла, дитину; був це Хведора Сухини небіж, а ватага гайдамацького Клима Сухини син – Максим... В негожий час прийшлося йому жити: вольності українські одбирано, Запоріжжа касовано... 1790-го року народився йому син Іван, а його схожість із дідом-ватагом була дивна й вражаюча» [9, 33] – «Сонце в Чигирині», Юрій Косач не тільки залишає смислові «ключі» для розгадки своїх амбівалентних, гіперчуттєвих образів-героїв, а й посвідчує через впізнаваний династичний екслібрис-етос належність до шляхетського роду. Таким чином, зауваження О. Забужко про те, що «... усяке ближче знайомство з героями Лесі Українки вдумливого «екзегету» слід би коли й не відразу починати з графі «походження», то принаймі в жодному разі нею не нехтувати...» [6, 440] поширюється на художню творчість усіх Косачів-Драгоманових як письменників, для яких першою вказівкою на сутність людини є духовне «обличчя» її роду (незважаючи на подекуди різку, в руслі позитивістських тенденцій, критику Оленою Пчілкою свого, ще станового, світу та частковий вихід Юрія Косача з його ментально-ціннісної парадигми в результаті деструкції старої суспільної організації).

Ця настійна увага до родогенезу літературних героїв становить собою не спосіб введення їх у середовище гербової еліти і не вказівку на права й привілеї їхньої (і авторової) соціальної «варни», а, навпаки, визначає коло обов'язків, покладених на особистість її походженням, окреслює вагу предківського «спадку», яким є морально-етичний кодекс шляхти. Сформована «плоттю і духом» під час Національно-визвольної війни 1648–1654 рр. як опорна державотворча верства, українська шляхта, за В. Липинським, мала одну багатозначну особливість: в умовах післяперяславської України форсується «...скріплення індивідуально-українського характеру... приватної земельної власності: *характеру лицарського, аристократичного*, зовсім чужого поняттям і формам московським, але *заразом характеру службового* (курсив наш. – Г. С.), що кардинально відрізняє за часів Богдана Хмельницького лицарство – козацтво українське від такого ж лицарства – шляхти польської» [12, 122–123]. Не менш антагоністичними були уявлення про суспільний статус знаті, що посідала цю землю, в Московському царстві й Україні. Боярам як «служилому сословию» лен «жалувався» за царську службу, чин, тому «з одного боку – берегти й обороняти родові, здобуті предками «права, вольності і привілеї», а з другого – добровільно, без царського наказу, а *на підставі морального імперативу традиції* (курсив наш. – Г. С.), виконувати обов'язки супроти землі, які привілеї родового землеволодіння накладає – московський боярин і дворянин не вміє, бо йому бракує самого поняття про родову традицію...» [12, 124], тоді як для

української шляхти європейський аристократичний принцип «noblesse oblige», вґрунтований у дихотомію «родові права / родові обов'язки», – це аксіома її буття як державної еліти (саме найменування цієї страти в перекладі з давньонімецької означає «рід», «порода»), яку вона утримувала (в найбільш свідомій своїй частині) пам'яттю і способом існування до кінця XIX – початку XX ст.

Для Косачів-Драгоманових – шляхетського роду, який на хронологічному відтинку своєї письменницької діяльності жив у час, коли вже не було гетьманів, а поняття нації охоплювало всі суспільні верстви, – «службовий характер» васалітету закономірно трансформувався в «почуття громадянської повинності» (І. Денисюк) – на зовнішньому рівні їхнього екзистенційного вибору та у «фамільну філантропічну настанову» (О. Забужко) – на рівні внутрішньому, що разом лягло в основу морально-етичного кодексу цієї обдарованої династії як духовна максима націєтворення. У діяльній сфері життя роду така етосна вісь відбивалася на всьому: громадському «навантаженні» всіх без винятку членів династії (від участі Якова Драгоманова в «Товаристві Об'єднаних Слов'ян» до зв'язків Юрія Косача з національно-визвольним рухом на теренах Західної України), медичній освіті Олени Косач-Тесленко-Приходько, Ольги Косач-Кривинюк, Олександра Драгоманова, юридичному «меценатстві» Петра Драгоманова і Петра Косача, окремих, проте характерних випадках, які проявляли благородну опікунчу настанову Косачів-Драгоманових, що доходила до самопожертви (Олена Пчілка згадувала: «Великої прихильності й поваги придбав собі наш тато поміж гадяцьким людом особливо під час холери, що заклонулась була в Гадячому в 50-х роках; не будши медиком, тато ходив у міщанські двори, носячи безпорадним хворим ліки й пораду словом» [17, 521], таке ж подвижництво виявила Лариса Косач, доглядаючи в 1895 р. хворих на тиф колодаженців [4, 75-76]).

Як установча етична константа шляхетського світобачення «предківський спадок» у різногранних образних формах вияву врїзьбився у літературну творчість Косачів-Драгоманових, набувши під пером кожного з цих письменників оригінального естетичного наповнення. Для блискучого інтелекту Драгоманових, опертого на логічно-раціональні теоретичні конструкції, доба козацьких «прав і вольностей» безповоротно минула, хоча й залишилася пам'ятною в світлі належності до неї роду, тому, зважаючи на дійсність, Яків Драгоманов після захопленого опису картин природи (елегія «Родным могилам») вмістив жалобний ліричний акорд про хвилі Псла, що «...пливуть в зеленій дол / Искать других картин, искать и новой славы» [1, 564], а в поезії «Греция», звертаючись до «отчизны славы и богов, / свободы, доблести, умов!», яку тут можна вважати алегоричним образом України, поет з гіркотою констатував: «Отчизна славных душ заржавела в цепях. / На их заброшенных гробах / Бушует буйный сын кровавого пророка!» [11, 17]. Олена Пчілка, спогади сучасників (М. Славінський) про яку теж виявляють її етосну належність роду, що пішов від козацьких старшин, створила вла-

сний художній образ «громадської повинності» як тяжкої поденщини, від якої відмовитися неможливо, не втративши своєї ідентичності (для шляхтянки це не тільки індивідуальний духовний імператив, а, насамперед, родова відповідальність колишньої «політичної нації»), тому, проводжаючи Василя в похід, Олена – козачка – не плаче, а настановляє милого гідно нести вагу «святого діла»: «Не кляла тебе за тую / У коханні зраду, / А клястиму, як зостанеш, / У війська позаду» [15, 18]. У добу, сучасну письменниці, спадкоємці полковників і сотників у «глупу ніч» для української «справи» все-таки ведуть її далі – по-своєму, вже без блиску шабель, однак не менш затято («За правдою»): «Мокієвський положив лагідно товаришеві руку на плече й знов провадив: – Так-так, братику! Ти Бог знає про що не думай!.. Я знаю тебе, – ти зміг би і справді позбавити себе життя в трудну хвилину, але ти не повинен про се думати, чуєш, не повинен! *Ми власне маємо обов'язок* (курсив наш. – Г. С.) перед тими, хто теж шукає правої стежки, – не кидати їх на роздорожжі, а вести, та ні, нехай і не вести, а просто йти вкупі з ними. Що ж, будемо вкупі з кращими одиницями народними шукати тої поради. Не-хай шукають они, будемо шукати і ми; а чей же таки вкупі знайдемо щось кращого!» [14, 399].

Переїнявши за материнською лінією цей раціонально поставлений предківський спадок-«служіння», третє покоління письменницької династії – косачівське, – яке жило в період заміни позитивістської філософичної парадигми ірраціоналістичним ранжуванням світоглядних проблем (Шопенгауер, Ніцше, Бергсон), повернуло йому чуттєву, інтуїтивну складову, що було закономірним з огляду на домінанту *emotio* в їхньому «спадку» по батькові (згадати хоча б відому автохарактеристику Лариси Косач у листі до Агатангела Кримського: «...Скептична розумом, фанатична почуттям...» [XII, 372] чи спомин Ольги Косач-Кривинюк про Петра Косача як про назовні стриману, а внутрішньо надзвичайно чутливу людину: «Пам'ятаю, як батько, відпровадивши, зовсім спокійно на вигляд, Лесю з матір'ю в подорож до Відня на операцію, як тоді думали, замкнувся в себе в кімнаті і, думаючи, що ніхто з нас, молодших, не почує, ридав од жалю та турботи» [11, 884]). Завдяки цьому в Лесі Українки та Михайла Обачного набагато більше безпосередньої, «душевної» віри у можливість змін, ніж це «дозволено» чистим *ratio*: вони відчувають більше, ніж знають: тому героїня оповідання «На огнище прогресу», розчарувавшись в «ідеях», приходять до лікарської офіри потребуєчим через серце, а з хмари, на яку так довго чекали майже вбиті спрагою люди («Хмара»), всупереч згаслій надії таки проривається спасенний дощ. В «Орфєєвому чуді» Лесі Українки один з трьох міфічних героїв, що за велінням богів будували для слабких силою людей велике місто, – Амфїон розважливо відповідає співцеві Орфєю, який провидить свою загибель на цій роботі: «Та заспокойся! / Ну що ж, ну, в крайнім разі прийде ворог. / Чи се ж нам першина? Чей не загинем. / Не може він всього розруйнувати: / героїв же і в нього небагато, / Щоб знищити сю героїчну працю. / Що-небудь же лишиться нам.

А потім / ще й завтра буде день» [II, 114-115], проявляючи «драгоманівську» розсудливу позицію в справі, яку неможливо залишити навіть попри її позірну безнадійність (чин обов'язку), однак тільки на пісню вмираючого Орфея починають збиратися люди і, присоромлені, стають до роботи. Духовний заповіт предків-лицарів для Косачів – це таємний «голос крові», невтомна потреба «служби» високому за суворим кодексом честі, де смерть попереджає ганьбу. У цьому етосному джерелі бере початок смислова генеза драм і поем Лесі Українки «Віла-посестра», «Руфін і Прісцілла», «Бояриня», «Оргія», в найбільш «сконденсованому» вияві оприявнюючись у поезії «Якби вся кров моя уплинула отак...»: «Хто гордощі вложив мені у серце? / Хто дав мені одваги меч двосічний? / Хто кликав брата святую орифламу / пісень, і мрій, і непокірних дум? / Хто наказав мені: не кидай зброї, / не відступай, не падай, не томись? / Чому ж я мушу слухати наказу? / Чому втекти не смію з поля честі або на власний меч грудьми упасти?» [I, 195]. Драгоманови сказали б: «Обов'язок», Косачі відповіли: «Почуття гідності», маючи обопільно на увазі одне й те саме – батьківський шлях опору, образно зафіксований Юрієм Косачем в романі «День гніву» питанням наставника-єзуїта до молодого послушника, нащадка давнього волинського роду князів Четвертинських, відомих як захисники православ'я і носії державницьких традицій від часів Київської Русі: «Чи не відзивається в тобі кров дідів, чи не кличе тебе твоя натура руських княжат, рубіжних лицарів?..» [7, 35].

За Є. Анчел, жодна дія не зникає марно, бо навіть якщо вона і «приводить в історичному плані до поразки, то все-таки... може приховувати в собі такий глибинний смисл, що відновлює етос, служить неперервності його існування» [2, 19]. Оскільки така дія «не вписується» у щоденність, вона завжди привертає увагу, її «місія» – об'єднання людей через доказ можливості «високого», через сугестію околу потужного морального «заряду», на який відкликаються «серця» загалу навіть попри інтелектуальне «нерозуміння» ним причини своєї відповіді. З іншого боку, відхід від однієї етичної норми веде за собою поступове відмирання решти. Втрата легітимності шляхетського етосу як загальнолюдської моральної сили, трансформованої в межах злютованої соціальної групи в опорний зразок екзистенції, тип культури перед загрозою фізичного знищення стала для більшої частини української еліти прийнятною – не всі могли «кинутися грудьми на меч», проте ті, хто кидалися, посвідчували вартість опору. Відлунням цієї важкої внутрішньої боротьби української еліти, прочутої Лесею Українкою прямо, зсередини, і «вмонтованою» нею в художній текст є тихе зітхання Іфігенії: «Тяжкий твій спадок, батьку Прометею!» [I, 170], благання графа фон Ейнзіделя до «предків велебних» забрати в нього «панства непрошений дар», на що він отримує нищівну відповідь: «Лицарські повинності – гірше ярма, / Ти скинуть їх прагнеш тепер, та дарма! / У кров переходить лицарство!» [I, 329], на позір спокійне «Я повинен» адвоката Мартіана на схвильоване питання Констанція: «Ти можеш працювати?» [VI, 69].

Це екзистенційна трагедія, яка у Новий час втратила і буттєвість, і трагедійність. Для юного шляхтича Олелька Рославця («Сузір'я Лебедя»), очевидця розпаду Старого світу, етичний кодекс його дідів – варта захоплення, але вже проминаюча квінтесенція буття давньої епохи, їхній «стиль життя» для нього – як важка броня: «Все це давно минуло, існувало тільки умовно... Олелько не відчував ніякого зв'язку з цими людьми-привидами і навіть міг би здивуватись, коли б хтось нагадав йому, що адже ж у ньому є якась частка цих давно неіснуючих предків... Він ловив себе на думці, що стає якоюсь мірою чужим у цьому будинку» [10, 20-21]. Семантика таких і подібних висловлювань визначена не стільки еміграційним модусом нащадків козацької старшини і «руської» шляхти, скільки належністю їх, безвідносно до прийняття чи відторгнення ними, етосу, якому не знайшлося місця в світі Новому, бо носії його зійшли з історичного кону.

Для героя повісті Оксани Драгоманової «По той бік світу», представника «старої» еміграції Петра шляхетський етос у всіх його смислових відтінках – тільки болісне відлуння чогось рідного, проте безповоротно втраченого, забутого: це «щось», чому й назви не пам'ятається: «Невже я втратив усяку гордість? Невже я ніколи не зможу скинути з себе цю облуду? Сказати: Кінець! і забути, що є на світі Чічіта і все її безладне оточення. Здається, так легко! Але Петро добре знав, що досі йому ніяк не щастило перевести це в життя та, мабуть, не вдасться і надалі. Такий сором за себе, за свою кволість обгорнув Петра, що він навіть спинився і стояв, дивлячись непритомно в одну точку» [5, 16]. Слова з перекладу Якова Драгоманова «арабської касиди» Адама Міцкевича «Шанфарі»: «Я первый навстречу врагам вырываюся в поле, / В разделе ж добычи последний являюся за долей. / Великостью мысли и воли вы мне не равны: / Кто чувствует цену себе, тот стоит цены!» [1, 567] для віддалених в часі й просторі генерацій – незрозуміла в своїй гордості декламація, так само, як майже непрочитна у модерну епоху етосна напруга конфліктів і характерів «лицарського» виміру, в якому жила Леся Українка.

Отже, екслібрисом Косачів-Драгоманових, що означає їхню літературну творчість, слід вважати морально-етичне детермінування дій персонажів «кодексом честі», вґрунтованим у свідомість шляхетського стану. Етос обдарованої династії – в еволюції поняття від вродженої етичної настанови до спроектованого нею типу культури – репрезентує основні світоглядні орієнтації письменників-родичів і, віддзеркалюючись у художньо-творчому вимірі письменницького роду через вияв мотиваційної диспозиції образів-персонажів, становить необхідний об'єкт вивчення династичних студій.

Література

1. Айзеншток И. Поэтическая деятельность Я. А. Драгоманова // Литературное наследство. – Москва: Изд-во АН СССР, 1956. – Т. 60. – Кн. 1. – С. 561-570.

2. Анчел Е. Этнос и история / Пер. с венг. М. А. Хевеши. – Москва: Мысль, 1988. – 126 с.
3. Денисюк І. Драгоманови-Косачі в інтелектуальному житті України (питання династичного вивчення діячів культури) // Денисюк І. Літературознавчі та фольклористичні праці: У 3 т., 4 кн. – Львів, 2005. – Т. 1. – Кн. 1. – С. 165-167.
4. Денисюк І., Скрипка Т. Дворянське гніздо Косачів. – Львів: Академічний експрес, 1999. – 270 с.
5. Драгоманова О. По той бік світу: Повість. – Буенос-Айрес: Вид-во М. Денисюка, 1951. – 155 с.
6. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. – К.: Факт, 2007. – 640 с.
7. Косач Ю. День гніву. Повість про 1648 рік. I частина. – Регенсбург: Накладом вид. спілки «Українське слово», 1947. – 135 с.
8. Косач Ю. Еней і життя інших: Повість. – 1947. – 92 с.
9. Косач Ю. Сонце в Чигирині: Повість. – Львів, 1992. – 91 с.
10. Косач Ю. Сузір'я Лебедя: Роман. – Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 1983. – 276 с.
11. Косач-Кривинюк О. Леся Українка. Хронологія життя і творчості / Репринт. вид. Вст. ст. М. Г. Жулинського. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – XVI с. – 928 с.
12. Липинський В. Україна на переломі. 1657-1659. Замітки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті. – Нью-Йорк: Булава, 1954. – 304 с.
13. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'ка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: Академія, 2007. – 752 с.
14. Пчілка Олена. За правдою (фрагмент) // Зоря. – 1889. – № 24. – С. 397-399.
15. Пчілка Олена. Козачка Олена // Рада. – 1884. – Ч. 2. – С. 1-39.
16. Пчілка Олена. Світло добра і любові (фрагмент) // Зоря. – 1886. – № 17. – С. 273-278.
17. Пчілка Олена. Твори / Упоряд., автор передм. і прим. Н. О. Вишнеvsька. – К.: Дніпро, 1988. – 583 с.
18. Українка Леся. Зібрання тв.: У 12 т. – К.: Наукова думка, 1975–1979.
19. Философский энциклопедический словарь. – Москва: Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.
20. Шутценбергер А. Синдром предков. – Москва: Изд-во Института психотерапии, 2005. – 256 с.

**DYNASTIC ETHOS AND CREATIVE WORK OF FAMILY
(ex-libris of Kosachs'-Dragomanovs').**

H. M. Stasiuk

*Vasyl Stefanyk Prekarpathian University, Ukrainian Literature Department,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, 76000*

In the article the creative work of the literary dynasty in the light of the family ethos is analysed. On the basis of works of Kosachs'-Dragomanovs' family of writers the influence of the authority of the ancestors on the moral-ethic determination of the literary heroes is followed. The conditional ex-libris of the gifted kin of Lesia Ukrainka – the motivation of moral «disposition» by chivalrous «code of honour» is described.

Key words: *literary dynasty, ethos, inheritance, «code of honour», ex-libris.*